

DIN NOU DESPRE AȘEZAREA GETICĂ DE EPOCĂ ROMANĂ DE LA HÂRȘOVA PUNCTUL LA MOARĂ (JUD. CONSTANȚA)

Constantin NICOLAE*

Cuvinte-cheie: *Hârșova, La Moară, așezare getică, ceramică getică, ceramică romană, șanț de apărare, bronz timpuriu, necropolă tumulară, tumuli antici.*

Keywords: *Hârșova, La Moară, Getic settlement, Getic pottery, Roman pottery, defense moat, Early Bronze Age, tumular necropolis, ancient tumulus.*

Rezumat: *La mijlocul secolului trecut a fost identificată, la cca 1,5 km de cetatea Carsium, în partea de răsărit a localității Hârșova, aproape de malul Dunării, o așezare getică de epocă romană. Aceasta s-a dezvoltat pe o colină cu înălțimea de cca. 20-25 m în amonte (Fig. 1, 2). Pe baza materialului ceramic recoltat la suprafața solului s-a presupus, inițial, că așezarea reprezintă o comunitate sarmatică care asimilase elemente autohtone getice. Așezarea a fost supusă cercetărilor preventive în mai multe etape determinate de implementarea unor proiecte industriale în zonă. În anul 1987 s-au trasat în partea de nord-est a perimetrului ocupat de sit nouă secțiuni arheologice și au fost cercetate 3 locuințe și 15 gropi menajere, dintre care 7 în profilul excavat de utilajele mecanice. Pe baza materialelor ceramice descoperite și a unei analize în contextul evoluției altor așezări getice de epocă romană s-a considerat că viața acesteia se încadrează în limitele celei de-a doua jumătăți a secolului I p.Chr. până la mijlocul sau cea de-a doua jumătate a secolului al II-lea p.Chr. În anul 1988 colectivul care cerceta necropola romano-bizantină, (respectiv Lia și Adrian Bătrâna) a trasat spre est două secțiuni lungi de 37 m și a surprins șanțul de apărare al așezării (Fig. 3) Acesta ar fi putut avea o lățime de cca. 26 m și adâncimea de cca. 6-7 m. Materialele descoperite (fragmente de vase getice și romane) au fost încadrate în limita secolelor II-IV. În anul 2010 pe partea de nord a așezării s-a realizat ultima cercetare preventivă. S-au executat 14 secțiuni (Fig. 4, 5) și s-a demonstrat că așezarea a fost distrusă de intervențiile majore prilejuite de construirea platformei industriale din anii 1987-1989. Pentru cronologia așezării, deosebit de importante sunt cercetările din necropola tumulară care s-a dezvoltat spre nord. Până dincolo de DN 2A sunt vizibili pe fotografiile aeriene mai mulți tumuli, grupați între ei, cu căi de acces. În anii 1987-1989 au fost cercetați 6 tumuli în care s-au identificat 10*

---

* Constantin NICOLAE: Muzeul „Carsium” Hârșova, str. Revoluției nr. 27, Hârșova 905400; e-mail: ct.nicolae@yahoo.com.

morminte (9 de incinerare și unul de înmormântare). Materialele descoperite (inclusiv monedele) încadrează necropola în limita cuprinsă între sec. I a. Chr. și a doua jumătate a secolului al III-lea p. Chr. Analizând datele furnizate de toate cercetările arheologice din așezarea getică de epocă romană din punctul La Moară de la Hârșova, coroborând rezultatele de aici cu cele din necropola tumulară din apropiere, dar și din așezări similare din Dobrogea, se poate concluziona că aceasta a fost întărită cu șanț de apărare, iar funcționarea ei s-a înscris între secolele I a. Chr și III p. Chr.

Abstract: At the middle of the last century, a Getic settlement from the Roman era was identified, at about 1.5 km from the Carsium fortress, in the Eastern part of the city of Hârșova, near the bank of Danube. The settlement was developed on a 20-25 m high hill (Fig. 1, 2). Based on the ceramic material collected at the surface of the soil, it was initially proposed that the settlement represents a Sarmatian community that assimilated the local Getic elements. The settlement was subjected to preventive research in several stages determined by the implementation of industrial projects in the area. In 1987, nine archeological trenches were drawn in the northeastern part of the perimeter occupied by the site and 3 dwellings and 15 domestic pits were investigated, out of which 7 in the profile excavated by the mechanical equipment. Based on the ceramic materials discovered and the context of the evolution of other Getic settlements of the Roman era, it was considered that its construction can be placed within the limits of the second half of the 1st century AD until the middle or second half of the 2nd century AD. In 1988, the team that was researching the Roman-Byzantine necropolis (respectively Lia and Adrian Bătrâna) drew to two long sections of 37 m the east and captured the defensive moat of the settlement (Fig. 3). It could have been approx. 26 m wide and about 6-7 m deep. The discovered materials (fragments of Getic and Roman vessels) were dated to the 2nd – 4th centuries. In 2010, the last preventive research was carried out on the northern part of the settlement. 14 sections were examined (Fig. 4, 5) and it was demonstrated that the settlement was destroyed by some major interventions determined by the construction of an industrial platform between 1987-1989. Of great importance for the chronology of the settlement are the researches carried on to the north of the tumular necropolis. Beyond road DN 2A aerial photos show several tumuli, grouped together and linked by access roads. Between 1987-1989, 6 mounds were investigated in which 10 graves were identified (9 incineration graves and an inhumation grave). The discovered materials (including coins) date the necropolis to the period between the 1st century and the second half of the 3rd century AD. Analyzing the information provided by all the archaeological researches from the Getic settlement of the Roman era at La Moară from Hârșova, and corroborating this results with those from the tumular necropolis nearby, but also from similar settlements in Dobrogea, it can be concluded that it was strengthened with a defensive wall, and its activity can be placed between the 1st century BC and 3rd century AD.

Așezarea getică La Moară de la Hârșova a intrat, cu mai mult timp în urmă, în atenția specialiștilor. Din păcate, nu a putut fi cercetată sistematic din diferite motive. Unul dintre acestea a fost faptul că monumentele istorice de la Hârșova, în ansamblul lor, nu s-au aflat printre prioritățile muzeului conștanțean în secolul trecut. Așa se face că așezarea a ajuns să fie cunoscută prin scurte prezentări sau pe baza unui studiu rezultat după o sumară cercetare preventivă din anul 1987. În acest timp, cum se va vedea mai jos, aici s-au făcut cercetări care au adus

elemente noi, inedite, cu valoare deosebită, nepublicate până astăzi, care pun situl într-o lumină nouă. La toate acestea se adaugă o cercetare preventivă realizată, cu mai bine de un deceniu în urmă, pe amplasamentul așezării. Colectivul a avut ca obiectiv să stabilească în ce stare se află situl¹, cât a mai rămas din așezare în situația în care a fost afectată puternic de lucrările de construcție a platformei industriale din anii 1987-1988, și a oferit o perspectivă clară asupra unui eventual program de cercetare sistematică. Din păcate, s-a constatat că așezarea getică de epocă romană a fost afectată în integralitate de intervențiile mecanice la vremea respectivă.

Dat fiind aceste considerente, pentru că unele concluzii publicate, cum va rezulta din analiza noastră, s-au caracterizat printr-o anumită fragilitate, revenim asupra subiectului încercând amendarea, îndreptarea și completarea datelor arheologice obținute despre acest sit, în spiritul obiectivității.

Pentru început vom face câteva precizări cu privire la cadrul fizico-geografic al locului în care s-a dezvoltat așezarea, (**Fig. 1**) foarte importante pentru a înțelege topografia epocii și relația dintre elementele componente ale antichității locale.

Acesta se află în apropiere de malul Dunării, pe o colină alungită spre nord, formată din depozite de loess, cu o înălțime cuprinsă între 20-25 m². De aici se asigura o bună vizibilitate spre cetatea Carsium și legătura directă cu drumul către fortificațiile de pe linia Dunării, dar și cu cel ce mergea către litoralul pontic, aflat nu departe spre nord. Distanța dintre așezare și cetate este de cca. 1,5 km (**Fig. 2**). Așezarea s-a format într-o zonă cu circulație largă care asigura legăturile economice cu orașele de pe litoralul Mării Negre sau cu centrele aflate pe limesul dunărean, așa cum încă se mai puteau distinge pe fotografiile aeriene, efectuate la mijlocul veacului trecut. În epoca modernă perimetrul a fost cultivat, inițial cu viță de vie, iar mai târziu cu cereale. Și într-un caz și în celălalt lucrările tipice au însemnat intervenții puternice în sol cu urmări asupra nivelului arheologic. Amplasamentul s-a aflat în spatele morii din localitate care a funcționat de la începutul secolului al XX-lea, până prin deceniul 8, de unde i se trage și numele. Între moară și suprafața ocupată de așezare au mai apărut, la mijlocul secolului al XX-lea, alte obiective economice de interes local. Atât lucrările agricole efectuate de-a lungul timpului, cât și eroziunea vânturilor de nord la care se adaugă excavațiile din anul 1987 au schimbat profund înfățișarea acestei zone.

Descoperirea sitului s-a datorat unor cercetări de teren efectuate de Done Șerbănescu în împrejurimile localității începând cu anul 1959. În anii 1963 și 1969 au fost recuperate din via de aici mai multe fragmente ceramice încadrate cronologic după cum urmează³:

- eneoliticul final (Cultura Cernavoda I) -fragmente de vase atipice;
- fragmente de vase din ceramică lustruită de culoare castaniu-cenușie, de factură geto-dacică, din secolele III-II a. Chr.;

¹ Așezarea se află pe Lista Monumentelor Istorice din România, cod CT-I-m-02678.04.

² Potrivit Hărții topografice a localității întocmite în anul 1980 și a unui Plan de amplasare a obiectivelor industriale la Hârșova realizat în anii 1986-1987.

³ MORINTZ & ȘERBĂNESCU 1974, p. 53-54.

-fragmente de vase din ceramică de culoare neagră-cenușie sau castaniu-cenușie cu valve de scoici în compoziție, cu analogii în mediul sarmatic din secolele II-III p. Chr. sau carpic din secolul al III-lea p. Chr.;

-fragmente de vase romane și feudale timpurii.

Abundența materialelor recuperate de la suprafața solului indica existența mai multor așezări din eneolitic până în evul mediu timpuriu. Cele mai numeroase au fost atribuite, după cum au apreciat autorii articolului, la vremea respectivă: „[...] unei comunități sarmatice care asimilase unele elemente culturale dacice”.

Săpătura din anul 1987, pe amplasamentul unui nou obiectiv economic, s-a desfășurat în condiții cu totul impropii. Decizia de construire a Platformei industriale de la Hârșova⁴ și graba cu care au început lucrările de excavații, încă din luna martie a anului 1987, au luat prin surprindere instituțiile muzeale implicate în proiect. Cercetarea în așezarea *La Moară* a început după ce aproape întreaga suprafață a sitului era deja excavată. Doar partea de nord și nord-est mai păstra cotele inițiale ale terenului în momentul debutului săpăturilor de salvare. Acestea s-au derulat în două etape⁵, în lunile mai și iulie, în două sectoare apropiate, A și B, unde s-au trasat 9 secțiuni și s-au investigat 3 locuințe. Au fost cercetate și 15 gropi menajere, dintre care 7 aflate în profilul malului excavat de utilaje⁶. Luând în calcul materialul ceramic descoperit s-a considerat că așezarea „[...] se datează în limitele celei de-a doua jumătăți a sec. I e.n. și jumătatea, sau poate către cea de-a doua jumătate a sec. II e.n.”⁷ În analiză s-a ținut cont de materialele ceramice getice descoperite în săpătură la care se adaugă cele de factură romană (*terra sigillata* sau barbotine) recuperate din gropi menajere în urma excavațiilor⁸. Toate concluziile trase (cronologia așezării precum și tipologia ei) s-au bazat exclusiv pe rezultatele obținute în aceste complexe (dintre care unele afectate mult de excavații), coroborate cu rezultatele obținute sau concluziile trase în urma cercetării altor așezări similare din Dobrogea⁹. Propunerea în cazul așezării *La Moară*, rezonabilă în esența ei la momentul respectiv, se pliază foarte bine pe

---

⁴ Inițiativa realizării investiției s-a luat în anul 1985, iar proiectul a fost realizat de către compania IPROLAM. În urma unor înțelegeri între Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța și Muzeul Național de Istorie a României București în primăvara anului 1987, dată la care lucrările de amenajare a terenului erau începute, s-a convenit ca cercetarea preventivă pe amplasamentul platformei să fie împărțită între cele două instituții. Muzeul din Constanța a preluat așezarea getică din zona *La Moară*, mai bine documentată din punct de vedere arheologic, iar muzeului din București i-a revenit amplasamentul „laminorului” unde se semnalase, de-a lungul timpului, prezența unor morminte, presupuse a fi de epocă romană (după descrierea inventarului ceramic).

⁵ BOUNEGRU, HAȘOTTI & MURAT 1989, p. 273, 275.

⁶ BOUNEGRU, HAȘOTTI & MURAT 1989, Fig. 3.

⁷ BOUNEGRU, HAȘOTTI & MURAT 1989, p. 280.

⁸ Pentru ceramica de lux recuperată de noi, întâmplător, din așezare, a se vedea BOUNEGRU 1988-1989, p. 103, 105, Fig. 3, 5-12 și Fig.4, 1-3; NICOLAE 1995-1996, p. 149 și Pl. 6.

⁹ TZONY 1969, p. 193-196, cercetarea preventivă de la Straja, pe traseul canalului Dunăre-Marea Neagră, în așezarea daco-romană cu un strat de cultură care merge până la adâncimea de 0,30-0,40 m, răscolit în cea mai mare parte de arături.

evenimentele care au avut loc în regiunile dunărene în sec. I-II p. Chr.¹⁰. Dacă pornim de la premisa avansată de autori, potrivit căreia așezarea a putut avea cel puțin 10-12 hectare, atunci concluziile prezentate au un anumit grad de relativitate. Judecând după mărimea secțiunii 1 din **Fig. 3**, putem aprecia că cercetarea s-a făcut pe o suprafață de cel mult 1000 m², ceea ce reprezintă, dacă privim cu generozitate lucrurile, maximum 10% din așezare. Într-o atare situație este greu de crezut că raportul dintre materialul ceramic descoperit propus, 40% ceramică getică și 60 % romană, poate fi luat în calcul, după cum nici cronologia susținută pe baza acestuia.

O cercetare arheologică preventivă desfășurată în partea de est a necropolei romano-bizantine, în anul 1988¹¹, inedită, aduce elemente noi, cu valoare excepțională, pentru tipologia și chiar cronologia așezării.

Urmărind întinderea necropolei romano-bizantine spre est, după cercetările efectuate în 1987, Lia și Adrian Bătrâna au trasat, în terenurile agricole de aici, spre partea de vest a așezării getice, două secțiuni cu lungimea de 37 metri, orientate N-S. Nu s-au mai găsit morminte, în schimb a fost identificat șanțul de apărare al așezării având dimensiuni apreciabile: lărgime cca. 26 metri, cu pereți în pantă ușoară, coborând, de la nivelul la care s-a oprit secțiunea la 2 metri; până la adâncimea de 6-7 metri¹² (**Fig. 3**). În umplutura șanțului s-au descoperit fragmente ceramice din prima epocă a fierului, fragmente de vase „*dacice*” ..., (*ceramică fină de culoare gris, lucrată la roată*)...restul materialului este de factură romană, tipic pentru sec. II-IV”. În repertoriul descoperirilor romane din șanțul

---

¹⁰ Dacă am urma logica acestei cronologii, pentru a doua jumătate a secolului I p. Chr. evenimentul cel mai potrivit, care ar marca, începutul așezării, poate fi urmarea acțiunii întreprinsă de guvernatorul Moesiei, Tiberius Plautius Silvanus Aelianus, din anii 57-67 p. Chr., cum rezultă din inscripție de la Ponte Lucano („*In qua plura quam centum mill(ia) ex numero Transdanuvianor(um) ad praestanda tributa cum coniugibus ac liberis et principibus aut regibus suis transduxit*”) de așezare a unor noi populații în dreapta Dunării (vezi VULPE 1968, p. 56-58; PIPPIDI 1967, p. 303-304) ca o continuare a politicii romane de pacificare a malului stâng întreprinse de Sextus Aelius Catus la începutul aceluiași secol (vezi VULPE 1968, p. 41-42). Mai rămâne în discuție prezența elementului colonizator care poate fi legată de începuturile romane la Carsium din timpul împăratului Vespasian (69-79 p. Chr.), problemă nediscutată, însă, la data cercetării sitului în urmă cu peste trei decenii. (vezi NICOLAE 2016, p. 85). Cât despre sfârșitul așezării, este limpede că acesta a fost pus pe seama insecurității din regiune din timpul împăraților Antoninus Pius (138-161 p. Chr.) sau mai degrabă, Marcus Aurelius (161-180 p. Chr.); vezi VULPE 1968, p. 155-160, referitor la invazia din anul 170 p. Chr. care a afectat multe așezări dobrogene. Pentru niciunul din reperele cronologice enumerate de noi mai sus cercetătorii din 1987 nu și-au exprimat un punct de vedere explicit.

¹¹ BĂTRÂNA & BĂTRÂNA 1988, p. 62-64. Săpătura a făcut parte din proiectul MNIR și a avut ca obiectiv delimitarea necropolei romano-bizantine spre est. Studiul a fost întocmit și definitivat la sfârșitul anului 1988. Le mulțumim și aici autorilor pentru că ne-au încredințat spre publicare, în acest context, rezultatele cercetării lor și concluziile la care au ajuns.

¹² Descoperirea a fost semnalată de noi cu mai mult timp în urmă (NICOLAE 1993, p. 227); nu s-a bucurat de credibilitate în unele cazuri (CRACIUN 2008, p. 56) și a fost reluată mai târziu (NICOLAE 2010, p. 235 cu nota 74) urmând să fie tranșată definitiv și fără echivoc acum.

așezării sunt menționate torți de amforă care se încadrează într-o tipologie variată ca forme și dimensiuni (torți mari sau mici, ovale, rotunde sau cu șanțuri longitudinale în secțiune). S-au înregistrat și fragmente din corpul vaselor, unele cu coaste largi, orizontale. Pasta este, în cea mai mare parte, fină, de culoare roșie, bine arsă. A doua categorie de descoperiri o reprezintă vesela de masă. Sunt fragmente de vase din ceramică fină provenind de la boluri, cupe, castroane, cănițe, oale. S-au înregistrat și fragmente de cărămizi de mari dimensiuni, dintre care unele cu lungimea de 0,38 m și groase de 0,08 m. Împreună cu ceramica a fost scos la lumină, din același context, și un bogat material osteologic provenind de la cabaline și bovine. În partea de sud a secțiunilor au fost descoperite două locuințe, L 2 și L 3. În contextul discuției noastre contează doar prima locuință¹³. Aceasta a fost îngropată în pământ cu 0,48 m și distrusă, spre vest, de cea de-a doua locuință. Nu s-a putut determina decât lățimea acesteia (3 m). În partea centrală a fost surprinsă o vatră deschisă. De pe suprafața podelei s-au recuperat *„câteva cioburi dacice atipice și un fragment de gât și un altul de toartă provenind de la amfore romane”*. Sărăcia materialului a fost pusă pe seama poziției periferice a locuinței, situație care s-a înregistrat și în cazul săpăturii preventive din anul 1987 realizată de arheologii Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, în partea de nord-est a așezării.

Faptul că în umplutura șanțului s-au descoperit materiale care nu depășesc epoca romană, demonstrează perioada de funcționare a sistemului de apărare a așezării, conchid autorii săpăturii.

O cercetare preventivă¹⁴ derulată în anul 2010, a demonstrat că situl a fost, practic, distrus în urma construirii platformei industriale de aici¹⁵.

Au fost executate, cu acest prilej, pe amplasamentul investiției, care ocupă partea de nord a perimetrului rămas din așezare, 14 secțiuni, de control, cu dimensiuni diferite, totalizând o suprafață de peste 400 m² (S1=25,5 x 3 m; S2=14 x 4,5 m; S3=13 x 3 m; S4=15 x 4 m; S5= 10 x 2 m; S6=10 x 2 m; S 7=10 x 2 m; S 8= 5 x 2 m; S9= 4 x 4 m; S 10= 10 x 2,30 m; S 11=10 x 2,5 m; S 12= 2 x 2 m; S 13= 2 x 2 m; S 14= 20 m) (Fig. 4). Secțiunile 2, 3, 4 au fost plasate spre latura interioară a suprafeței destinate investiției aflată la o cota mult mai joasă (între 8 și 9,5 m) față de margini (cote mult mai înalte a 13-16 m). Șanțurile au mers, în adâncime, până în depunerile de *loess*. Numai în S 5 s-a săpat până la 1,00 m; majoritatea se încadrează între adâncimea de 1,20-1,50 m -S 1, 2, 3, 4, 9, 12, 13; între 1,50-2,00 m s-a ajuns în S 7, 8, 10, 11, 14; numai în S 6 s-a înregistrat adâncimea maximă de 2, 20 m. Stratigrafia înregistrată este aproape uniformă. În secțiunile trasate la cotele cele mai joase s-a intrat deja în depunerile de *loess*, dovadă că stratul de cultură a fost excavat încă în urmă cu trei decenii la construirea platformei industriale. În S 1, trasată în partea de NE a perimetrului, unde cota de nivel este peste 16 m, stratul

¹³ Într-un context care privește situația din evul mediu, cea de-a doua locuință, care o suprapunea pe prima, spre vest, poate fi importantă. Este îngropată în pământ la - 0,52 m; are dimensiunile de 3 X 4 m; intrarea se făcea printr-un gârlici cu acces în pantă, lung de 3 m. Materialul ceramic descoperit aici constă în fragmente dintr-o strachină smălțuită tipică pentru secolul al XV-lea.

¹⁴ Aceasta a avut loc în anul 2010 pe amplasamentul unui nou obiectiv economic care nu a mai fost construit.

¹⁵ NICOLAE, DOBRINESCU & NEAGU 2010, *passim*.

de fertil este de 0,15-0,20 m, sub care se află pământul galben. Nu există urme de complexe, semn că deja aici suntem în afara așezării. În S 9 deși cota de nivel depășește 13,00 m depunerile de *loess* sunt la zi. La adâncimea de 1 m s-a identificat un depozit de nisip. În mare parte, intervențiile din 1987 sunt vizibile în stratigrafia înregistrată (Fig. 5, A). Singura secțiune care merită atenție deosebită este S 14. Aceasta s-a executat, în trepte, în taluzul de nord al perimetrului, până la adâncimea de 1,80 m. La suprafață au fost identificate mai multe gropi cu materiale contemporane, cel mai probabil din perioada construirii platformei industriale. În pământul galben compactat s-au descoperit mai multe fragmente de vase getice și romane. Până la - 1,20 m se remarcă un nivel de pământ galben în care se disting fragmente de lutuală de culoare castanie deschisă care provin, cel mai probabil de la podelele locuințelor afectate de buldozere. (Fig. 5, B) Nivelul este o dovadă a distrugerii așezării. Faptul că descoperirile nu sunt abundente se datorează caracterului locuințelor din zona periferică a așezării, aspect observat și în cazul locuinței de pe latura de vest, aproape de șanțul așezării, prezentată mai sus. De pe suprafața aflată la nord de amplasamentul investiției, traversată de numeroase șanțuri destinate instalării conductelor de apă potabilă, s-au recoltat, la suprafața solului, numeroase fragmente ceramice reprezentând vase getice, romane, cărămizi și țigle romane.

Concluzia acestei cercetări preventive este că din așezare nu a mai rămas, astăzi, nimic. Aceasta a fost distrusă în timpul construirii platformei industriale din anii 1987-1989. Suprafața sitului a fost ocupată, la vremea respectivă, de stația de betoane care a alimentat platforma industrială. Între timp, aici au avut loc tot felul de intervenții în sol, s-au construit drumuri noi de acces, fapt care a dus la schimbarea totală a configurației terenului. Importantă rămâne zona de contact dintre așezare și necropola de la nord.

După prezentarea celor trei campanii de cercetare din așezare, luând în calcul toate datele și observațiile făcute, se impun unele concluzii.

În primul rând, revenim asupra unor observații proprii făcute în timpul excavațiilor din așezare derulate în lunile aprilie și mai 1987 despre care am mai vorbit în alt context¹⁶. Adâncimea la care au intrat utilajele mecanice pentru a nivela ridicătura pe care s-a dezvoltat așezarea, de 10-12m, a prilejuit scoaterea la suprafață a unor fragmente ceramice din alte epoci istorice, ceea ce dovedește că aici au existat mai multe situri arheologice. De la cota maximă atinsă provine un vas ceramic, aproape întreg, din pastă zgrunțuroasă, formă bitronconică și mai multe fragmente asemănătoare, toate tipice bronzului timpuriu, cu analogii în Dobrogea și nordul Nării Negre. Au fost scoase la lumină și fragmente ceramice tipice primei vârste a fierului cât și celei de a doua vârstă. Cum am prezentat mai sus, aceste descoperiri nu sunt singulare, materiale similare au fost recuperate, la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului trecut, chiar de la suprafața solului, fiind antrenate în momentul cultivării viței de vie și a lucrărilor de întreținere a acesteia. Apoi, o observație extrem de importantă o reprezintă existența urnelor funerare, înconjurate de pietre, care se aflau în partea de est a promontoriului,

---

¹⁶ NICOLAE 1993, p. 227.

spre silozurile de cereale. La începutul lucrărilor¹⁷, în urma nivelării, la trecerea lamei utilajului, la suprafață au rămas restul vaselor cu conținutul calcinat și pietrele care se aflau de jur împrejurul acestora. Muncitorii din șantier au recuperat chiar un schelet, dar au amestecat materialele care proveneau din epoci diferite, fapt ce a făcut datarea incertă, dacă nu cumva chiar imposibilă. Cum în acest context au fost scoase la lumină fragmente de vase ce pot fi datate în a doua vârstă a fierului, putem presupune existența unei așezări getice aici și a unei necropole birituale. Se cunosc în Dobrogea cazuri în care, în necropolele getice, alături de morminte de incinerație s-a identificat și câte unul de inhumație¹⁸.

Revenind la obiectivul prezentării noastre, trebuie să precizăm că o analiză critică și obiectivă a tipologiei și cronologiei așezării getice de epocă romană din Hârșova, punctul *La Moară* se impune și este absolut necesară acum.

Săpătura realizată de Lia și Adrian Bătrâna a arătat, fără dubii, că așezarea se încadrează în tipul celor cu șanț de apărare. Sistemul de fortificare al așezării ne apare, clar, în formă rotundă, și pe o fotografie aeriană realizată în anul 1977. Din acest punct de vedere, există o tipologie variată de așezări autohtone în Dobrogea. Au existat, în acest spațiu, așezări nefortificate, deschise și așezări fortificate cu ziduri din piatră, valuri de pământ, sau, cum este cazul de față, doar cu șanțuri¹⁹. Rămâne de dat răspuns la întrebarea legată de perioada în care a fost construit șanțul. Evident, aceasta depinde foarte mult de lămurirea altei probleme: cronologia așezării. Analiza descoperirilor, în toate etapele cercetării, arată că propunerea inițială de a încadra evoluția acesteia în secolele I-II p. Chr. nu se susține. Și din săpătură, dar și din recuperarea materialelor în timpul excavațiilor²⁰ au fost scoase la lumină fragmente de vase getice tipice secolului I a. Chr. Existența ceramicii getice din a doua epocă a fierului, la Hârșova, nu trebuie să surprindă.

---

¹⁷ Întârzierea cercetării a fost determinată și de faptul că delegatul care a mers la IPROLAM București ca să vadă amplasamentul și să dea verdictul final în legătură cu impactul asupra monumentelor istorice, după cum ne-a mărturisit șefa de proiect, ingineria Dumitrescu, în anul 1987 sau 1988, într-o întâlnire și o discuție privată la care au luat parte și câțiva dintre membrii echipelor care se aflau pe teren, a fost pus, intenționat, în fața unei situații inedite: i s-a prezentat o harta a localității și a fost invitat să indice zonele de interes arheologic din afara orașului. Neinspirat, acesta a arătat exact locul opus amplasamentului, adică Dealul Băroii, aflat la vest de Hârșova, în timp ce investiția se proiecta la est.

¹⁸ IRIMIA 1983, p. 76, cercetările de la Bugeac „Ghețarie” unde s-au săpat până în anul 1982 un număr de 115 morminte de incinerație și unul de inhumație.

¹⁹ IRIMIA 1980, p. 66-118 (așezările getice din a doua vârstă a fierului din Dobrogea; mai numeroase sunt cele din secolele III-I a. Chr.; IRIMIA 2004-2005, p. 385-405 (așezările de la Adâncata I și II); IRIMIA 2007, p. 142 (Satu Nou); p. 145 (Coslughea - „Colțul Pietrei”); p. 220, fig. 33 - Harta așezărilor getice din Dobrogea în secolele VI-I a. Chr.) La Hârșova sunt marcate un posibil *emporion* și o așezare getică deschisă. Este posibil ca așezarea de *La Moară* să aibă originea într-o așezare getică fortificată. Datorită condițiilor speciale în care s-au desfășurat cercetările, nu a fost posibilă identificarea sistemului de apărare în integralitatea lui.

²⁰ NICOLAE 2009, p. 133-175.

Cercetările arheologice dar și descoperirile întâmplătoare atestă existența mai multor așezări cum ar fi cele din Dealul Cetății²¹, „Abator” și „La Rasim”²².

Cât despre sfârșitul așezării, materialele descoperite par a indica funcționarea acesteia și în secolul al III-lea. Sigur, nu avem indicii cronologice stricte, dar evenimentele politice și militare care au loc de la mijlocul acestei perioade, care au produs pe limesul dunărean o accentuată instabilitate, au putut avea un rol hotărâtor și aici²³. Mai ales că în timpul excavațiilor, în partea centrală a așezării s-a putut vedea clar, la un moment dat, o locuință mistuită de un puternic incendiu, după cum indica cantitatea mare de cenușă rămasă în urma utilajelor. Pentru actualizarea cronologiei pledează și ceramica romană descoperită în așezare.

În concluzie, analiza obiectivă a tuturor datelor ce pot oferi indicii clare în această privință face mai credibilă funcționarea așezării între secolele I a. Chr.-III p. Chr.²⁴, decât în secolele I-II p. Chr. cum s-a propus inițial.

Privind lucrurile astfel, așezarea getică de epocă romană de la Hârșova s-a dezvoltat peste o comunitate autohtonă mai veche, întărită cu șanț de apărare, care a ocupat, aici, inițial, un spațiu ceva mai restrâns. După colonizarea populației romanizate, din secolul I p. Chr, și cu deosebire în secolul al II-lea, așezarea intră într-un veritabil proces de înflorire atestat de ceramica de bună calitate descoperită. Fenomenul este deja binecunoscut și studiat în așezări similare din Dobrogea, la Bugeac, Sucidava, Tomis, Histria etc. În Dobrogea s-au semnalat și cercetat numeroase așezări și necropole a căror existență s-a derulat din a doua vârstă a fierului, până în epoca romană, linia Dunării ocupând un loc important²⁵.

Pentru a înțelege bine evoluția așezării getice de epocă romană, rezultatele cercetărilor de aici trebuiesc corelate cu cele din necropola tumulară care se dezvoltă, în apropiere, spre nord.

Este vorba despre necropola tumulară localizată în extremitatea de nord-est a necropolei plane, de o parte și cealaltă a drumului care pornea din cetatea antică. Din păcate, atât necropola cât și drumul care asigura legătura cu orașele litoralului vest-pontic, au fost afectate iremediabil de groapa de gunoi a orașului actual, care s-a tot extins cuprinzând o bună parte din terenurile de la ieșirea din

²¹ ARICESCU 1971, p. 352-353; DAMIAN 1997, p. 231- 235.

²² IRIMIA 1983, p. 112-113, p. 115, fig. 11. Este vorba de două vase descoperite în aceste puncte: un vas crater, lucrat la roată, cu analogii la Bugeac și Zimnicea, datat în secolul al IV-lea a. Chr.; și un vas sac, lucrat cu mâna, datat la sfârșitul secolului al V-lea-începutul secolului al IV-lea a. Chr.

²³ Este vorba despre invaziile repetate din anii 238, 242, 248, 249-250, 253, 258, 263, 267, 269, 272. p. Chr. Vezi VULPE 1968, p. 231-275.

²⁴ Ipoteza prelungirii funcționării așezării dincolo de limita secolului al II-lea este plauzibilă prin prisma materialelor ceramice descoperite și a analogiilor cu așezări similare de pe linia Dunării - Sacidava, Noviodunum, Dinogetia - unde forme identice au circulat până în secolul al VI-lea. Vezi, SCORPAN 1971, p. 137-153.

²⁵ IRIMIA 1969, p. 23-42; SCORPAN 1969, p. 43-79 (de la Bugeac - „Valea lui Marinciu”, așezare datată, foarte probabil, în sec. II p.Chr., s-a recuperat și o fibulă de sec. III p. Chr.); pentru alte descoperiri vezi SCORPAN 1970, p. 139-187; IRIMIA 1973, p. 7-71; SCORPAN 1973, p. 137-151; IRIMIA 1976, p. 55-76.

oraș. Cei mai vizibili tumuli sunt plasați pe dreapta șoselei spre Constanța, înainte de ieșirea din Hârșova. Unul, plasat în cimitirul musulman actual a fost ocupat de un monument funerar contemporan; celălalt păstrează urmele unei intervenții, exact pe mijlocul său, despre care nu se știe nimic. Este chiar lângă parcare aflată lângă cimitirul musulman. Alți tumuli sunt vizibili în fața stației Petrom. Aceștia reprezintă grupul cel mai nordic din necropola tumulară. Restul se plasează în perimetrul cuprins între așezarea getică și șoseaua DN 2A Hârșova-Constanța. Puține complexe funerare sunt vizibile în acest areal. Cel mai mare tumul este amplasat în capătul șoselei de centură care face legătura dintre oraș și Baza de Recepție Cereale, și este vizibil de la distanță. Pe planurile vechi, de la începutul secolului al XX-lea, este cunoscut sub numele de „Movila țiganului”²⁶. Pentru că zona a fost intens lucrată cu utilaje agricole și vântul de nord a tăiat relieful, majoritatea tumulilor sunt aplatizați, imposibil de vizualizat în teren. Un studiu asupra necropolei, pe baza programului GIS, a permis recuperarea poziției tumulilor care au fost identificați prin fotografiile aeriene din anii 1953, 1959, 1960, 1968 și 1977²⁷. Se poate observa, din imagini, dispunerea lor în grupuri separate, cu spații largi între ele, pe care se găseau căile de acces interne.

Cercetarea necropolei tumulare s-a realizat prin campaniile în anul 1987-1989²⁸. Monumentele abordate s-au aflat în partea de vest, jumătate dintre ele fiind afectate de torenți sau de groapa de gunoi a localității²⁹. Celelalte erau dincolo de drumul care traversa perimetrul de la nord la sud. În cei 6 tumuli (5 cercetați integral, unul distrus pe jumătate) au fost identificate 10 morminte: 9 de incinerare și unul (de copil) de inhumație. În mantaua monumentelor s-au aflat mai multe fragmente ceramice romane și getice. Faptul a fost pus, de autorii săpăturii, pe seama deplasării pământului din așezarea *La Moară* (argument neconvincător). Mai degrabă este vorba despre depuneri rituale care au avut loc în anumite perioade de timp, la comemorarea trecerii în neființă a defuncțiilor. Multe din materialele recuperate din morminte, în lipsa unor posibilități de datare absolută, se încadrează cronologic prin analogii cu descoperiri similare din Dobrogea sau de dincolo de Dunăre în secolele II-III. Este cazul ceramicii (castroane, străchini, capace, căni, ulcioare). Monedele, puține la număr și în stare precară, au permis stabilirea limitei de jos a necropolei la sfârșitul primei jumătăți a secolului I a. Chr. Interesant este faptul că două piese din metal datate foarte bine -un bidon din metal³⁰ din M1 T2 și o fibulă cu capete în formă de bulbi de ceapă, descoperită în M1 T5, duc în stadiul actual al cercetărilor, limita superioară a necropolei spre a doua jumătate a secolul al III-lea și poate chiar către sfârșitul

²⁶ Pe harta Marelui Stat Major al Armatei din 1900, Sc 1:20 000 (CRĂCIUN 2008, p. 68, II.4).

²⁷ BĂNOIU - NICOLAE 2008, p. 62, și Fig. 1 a-e, este vorba despre cca. 100 de tumuli.

²⁸ BUZDUGAN *et alii* 2000, p. 425-455. Colectivul a fost alcătuit din arheologi de la MNIR (Constantin Buzdugan, Lia și Adrian Bătrâna) și de la MINAC (Actuan Murat).

²⁹ În urma distrugerii unui tumul, cu decenii în urmă, a fost recuperată o statueta din calcar reprezentând figura unui personaj cu trăsături africane. Vezi NICOLAE 1995-1996, p. 157, Pl. 10, 2 A și B.

³⁰ Bidonul din necropola tumulară de la Hârșova, în mormântul T2, este identic cu unul descoperit în Germania, datat în anii 250-255. Vezi ILIESCU 1992, p. 85-86

secolului (dacă ținem cont de circulația fibulelor de tip *Zwiebelknopffibel* în această parte a lumii provinciale romane³¹).

În contextul subiectului abordat de noi aici, descoperirile din așezarea *La Moară* și din necropola tumulară din apropierea acesteia, se încadrează cronologic în limita cuprinsă între prima jumătate a secolului I a. Chr. - mijlocul sau a doua jumătate a secolului al III-lea p. Chr.

BIBLIOGRAFIE

ARICESCU 1971 – A. Aricescu, *Noi date despre cetatea de la Hârșova*, *Pontica* 4 (1971), p. 351-369.

BĂNOIU-NICOLAE 2008 – D. Bănoiu - Nicolae, *Informații topografice privind necropola tumulară de la Carsium*, Anexă, la: CRĂCIUN 2008, p. 62, p. 78-79 Il. 1 a, 1 b, 1 c, 1 d, 1 e, 1 f.

BĂTRÂNA & BĂTRÂNA 1988 - L. Bătrâna & A. Bătrâna *Cercetări arheologice în zona limitrofă necropolei romane și romane târzii de la Hârșova*, în raportul *Mărturii de cultură materială din zona afectată de construirea obiectivului „Trăgătoria de oțel tare, inclusiv utilități de pe Platforma industrială Hârșova, jud. Constanța, Contract 1989/1988*, p. 60-64, copie dactilografiată, manuscris (Arhiva Muzeului Carsium).

BOUNEGRU 1988-1989 – O. Bounegru, *Contribuții privind răspândirea și cronologia ceramicii decorate în tehnica barbotinei din Dobrogea romană*, *Pontica* 21-22 (1988-1989), p. 99 -111.

BOUNEGRU, HAȘOTTI & MURAT 1989 - O. Bounegru, P. Hașotti & A. Murat, *Așezarea daco-romană de la Hârșova și unele aspecte ale romanizării în Dobrogea*, *SCIVA* 40 (1989), 3, p. 273-293.

BUCOVALĂ & PAȘCA 1988-1989 – M. Bucovală & C. Pașca, *Descoperiri recente în necropolele de epocă romană și romano-bizantină la Tomis*, *Pontica* 21-22 (1988-1989), p. 123-161.

BUZDUGAN *et alii* – C. Buzdugan, D. Popovici, L. Bătrâna, A. Bătrâna, A. Murat, *Cercetările preliminare din necropola tumulară de la Hârșova (jud. Constanța)*, *CA* 11 (2000), p. 425-455.

CHELUȚĂ-GEORGESCU 1974 - N. Cheluță-Georgescu, *Morminte elenistice și romane descoperite în zona de nord și nord-vest a necropolei callatiene*, *Pontica* 7 (1974), p. 169-189.

CHELUȚĂ-GEORGESCU 1978 - N. Cheluță-Georgescu, *Cercetări efectuate în necropola romană (Capidava 1978). Raport preliminar*, *MCA* 13 (1978), p. 179-182.

CHERA & LUNGU 1983 - C. Chera-Mărgineanu, V. Lungu, *Contribuții la cunoașterea unor necropole creștine la Tomis (II)*, *Pontica* 16 (1983), p. 217-230.

CRĂCIUN 2008 – C. Crăciun, *Studiu preliminar privind topografia sitului Carsium (sec. 1-6 d. Chr.)*, *BCMI* 19, 1-2 (2008), p. 53-80.

DAMIAN & DAMIAN 1997 – O. Damian, P. Damian, *Date preliminare despre un edificiu romano-bizantin descoperit la Hârșova (campaniile 1990 – 1992)*, *CA* 10 (1997), p. 231-238.

HARALAMBIEVA 1990 – A. Haralambieva, *Lykovicini fibuli vāv Varneiskija muzei*, *INMV* 26 (41) (1990), Varna, p. 175-199.

---

³¹ Pe linia Dunării, în apropiere de Hârșova, s-au descoperit astfel de fibule la Sacidava, (SCORPAN 1978, p. 168, 169), Capidava (CHELUȚĂ-GEORGESCU 1978 p. 180, T7, m 4) sau Beroe-Piatra Frecăței (PETRE 1962, M 312, p. 574,1 și p. 575; p. 577-2). Pentru regiunea vest - pontică rămân de referință descoperirile de la Tomis-Constanța, Callatis-Mangalia sau Odessos-Varna (CHELUȚĂ-GEORGESCU 1974, p. 180-181, Pl. 6/1; LUNGU & CHERA 1982, p. 176 și Pl. 2 / 3 (M.8); CHERA & LUNGU, 1983, p. 224, Pl. 2/21; BUCOVALĂ & PAȘCA 1988-1989 p. 139 (M.100) și Pl 4/e; HARALAMBIEVA 1990, p. 81 cel mai timpuriu tip din a doua jumătate a secolului al III-lea). Pentru începutul acestui tip, a se vedea NUȚU & CHIRIAC 2012, p. 205.

ILIESCU 1992 – V. Iliescu, *Restaurarea unui vas metalic descoperit la Hârșova*, SCIVA 43 (1992) 1, p. 85-86.

IRIMIA 1969 - M. Irimia, *Noi cercetări în cimitirul geto-dacic de la Bugeac*, Pontice 2 (1969), p. 23-42.

IRIMIA 1973 - M. Irimia, *Descoperiri noi privind populația autohtonă a Dobrogei și legăturile ei cu coloniile grecești (sec. V-I e.n.)*, Pontica 6 (1973), p. 7-71.

IRIMIA 1976 - M. Irimia, *Descoperiri noi în cimitirul getic de la Bugeac, com. Ostrov (1972, 1977-1978). Raport preliminar*, Pontica 12 (1976), p. 55-76.

IRIMIA 1980 - M. Irimia, *Date noi privind așezările getice din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, Pontica 13 (1980), p. 66-118.

IRIMIA 1983 – M. Irimia, *Date noi privind necropolele din Dobrogea în a doua epocă a fierului*, Pontica 16 (1983) p. 69-148.

IRIMIA 2004-2005 – M. Irimia, *Descoperiri getice în zona Adâncata (com. Aliman, jud. Constanța)*, Pontica 37-38 (2004-2005), p. 385-405.

IRIMIA 2007 – M. Irimia, *Considerații privind așezările getice din Dobrogea și problema existenței unor emporia în zona Dunării Inferioare*, Pontica 40 (2007), p. 137 – 225.

LUNGU & CHERA 1982 – V. Lungu & C. Chera-Mărgineanu, *Contribuții la cunoașterea unei necropole creștine a Tomisului (I)*, Pontica 15 (1982), p. 175-199.

MORINTZ & ȘERBĂNESCU 1974 - S. Morintz & D. Șerbănescu, *Cercetări arheologice la Hârșova și împrejurimi*, SCIVA 25 (1974), 1, p. 47-69.

NICOLAE 1993 – C. Nicolae, *Despre topografia anticului Carsium*, Pontica 26 (1993), p. 215-229.

NICOLAE 1995-1996 - C. Nicolae, *Descoperiri de epocă romană și bizantină la Carsium*, Pontica 28-29 (1995-1996), p. 135-160.

NICOLAE, DOBRINESCU & NEAGU 2010 - C. Nicolae, C. Dobrinescu & G. Neagu, *Raport de cercetare arheologică preventivă-Sit așezarea (getică) de epocă romană de la Hârșova*, Proiect-Construire centrală electrică, oraș Hârșova, str. Salciei nr.3, Constanța (2010), *manuscris*.

NICOLAE 2009 - C. Nicolae, *Ceramica getică din așezarea Hârșova „La Moară”*, (jud. Constanța) aflată în expoziția muzeului Carsium Hârșova, Pontica 42 (2009), p. 133-175.

NICOLAE 2010 – C. Nicolae, *Stadiul cercetării arheologice la Hârșova, jud. Constanța. Contribuții la harta arheologică a localității*, Pontica 43 (2010), p. 221-249.

NICOLAE 2016 – C. Nicolae, *Carsium-un avanpost la frontiera romană a Dunării de Jos-Stadiul cercetărilor*, în volumul: *Ghiorghe Papuc LXX om al cetății*, Constanța 2016.

NUȚU & CHIRIAC 2012 – G. Nuțu & C. Chiriac, *Late roman brooches from Dobroudja*, Istros 18 (2012), p. 199-212.

PETRE 1962 – P. Aurelian, *Săpăturile de la Piatra Frecăței*, MCA 8 (1962) p. 565-589.

PIPPIDI 1967 - D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, București, 1967.

SCORPAN 1969 - C. Scorpan, *Săpăturile arheologice din așezarea getică de la Bugeac-Valea lui Marinciu*, Pontice 2 (1969), p. 43-79.

SCORPAN 1970 - C. Scorpan, *Aspecte ale continuității și romanizării băștinașilor din Dobrogea în lumina recentelor cercetări*, Pontica 3 (1970), p. 139-187.

SCORPAN 1971 - C. Scorpan, *Noi descoperiri getice în Dobrogea romană. Secolele II-VI e.n.*, Pontica 4 (1971), p. 137-153.

SCORPAN 1973 - C. Scorpan, *La continuité de la population et des traditions gètes dans les conditions de la romanisation de la Scythie Mineure*, Pontica 6 (1973), p. 137-151.

SCORPAN 1978 - C. Scorpan, *Descoperiri arheologice la Sacidava*, Pontica 11 (1978), p. 155-180.

TZONY 1969 – M. Tzony, *Așezarea daco-romană de la Straja*, Pontica 12 (1969), p. 193-196.

VULPE 1968 – R. Vulpe, *Romani la Dunărea de Jos, Partea I. Perioada Principatului (sec. I-III)*, în: *Din istoria Dobrogei*, vol. II, București, 1968, p. 13 – 365.

LIST OF ILLUSTRATION

Fig. 1. Distribution of archaeological sites from the eastern part of modern day Hârșova city: (first image – aerial picture; second image – after Google Maps, modified by Constantin Nicolae) 1. Northern gate of the Late Roman and Early Byzantine fortification; 2- remains of a roman road cut by the a modern construction; 3 – getic settlement; 4- tumular necropolis; 5- plane necropolis; 6,7,8- old roads, roman period? ; M – milestone;

Fig. 2. Danube terrace with the settlement; b) fortress of Carsium; c) floodable area;

Fig. 3. Trench of the Getic settlement *La Moară*, datable in Roman period. (after BĂTRÂNA & BĂTRÂNA 1988, Pl. 37);

Fig. 4. Plan of the excavated part of the Carsium fortress in 2010. Details of the sections (S 1-14) opened during the archaeological campaign;

Fig. 5. a) Section no. 8 – Northern profile; b) Section no.14 A- context plan of the section; B- Northern profile.

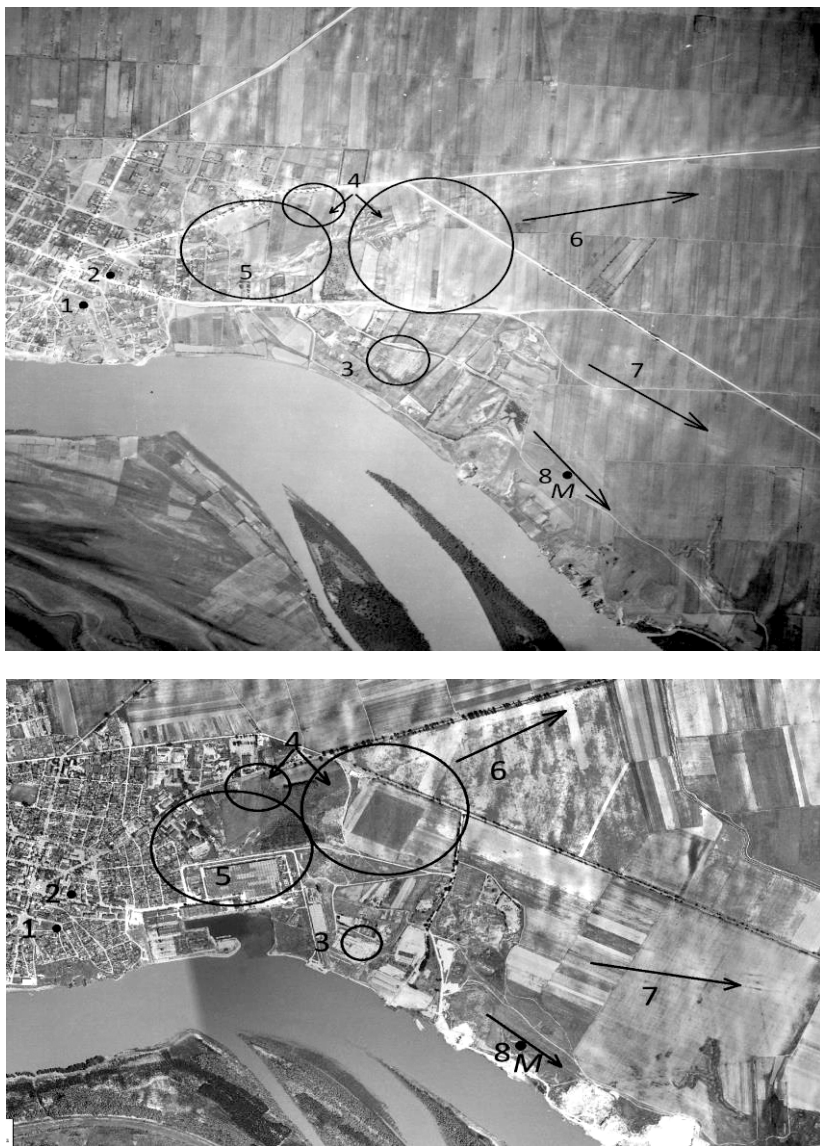

Fig. 1 - Siturile antice din estul Hârșovei: (sus, fotografie aeriană din anul 1977; jos, vedere aeriană de pe google earth) 1 - poarta de nord a cetății romano-bizantine; 2 - drum roman afectat de construirea blocului A 2; 3 - așezarea getică; 4 - necropola tumulară; 5 - necropola plană; 6,7,8 - drumuri vechi, posibil antice; •M- miliar.

Fig. 2 – A- terasa Dunării pe care se dezvoltă așezarea; B- cetatea Carsium; C- zona inundabilă.

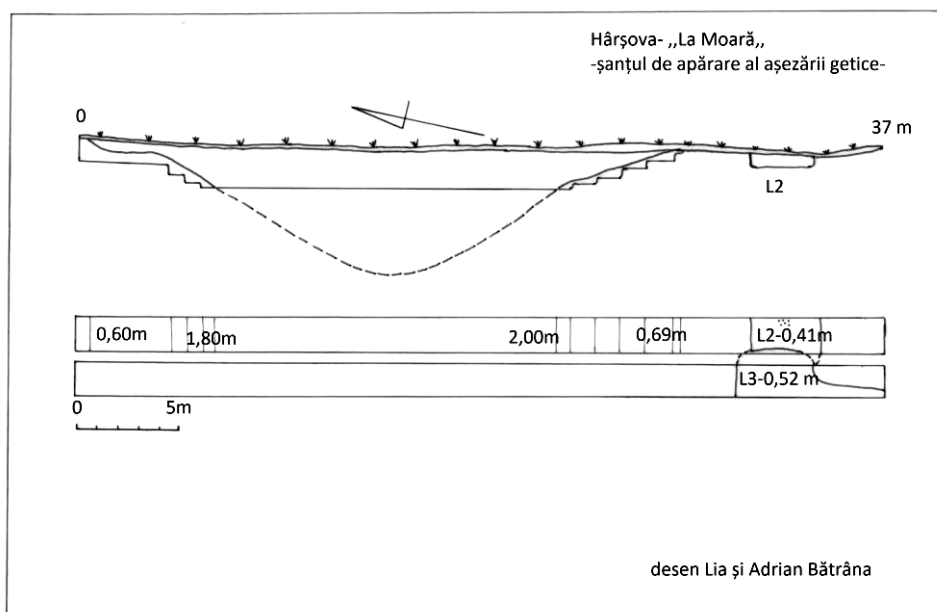

Fig. 3 - Șanțul așezării getice de epocă romană din punctul *La Moară* (după BĂTRÂNA & BĂTRÂNA 1988, Pl. 37).

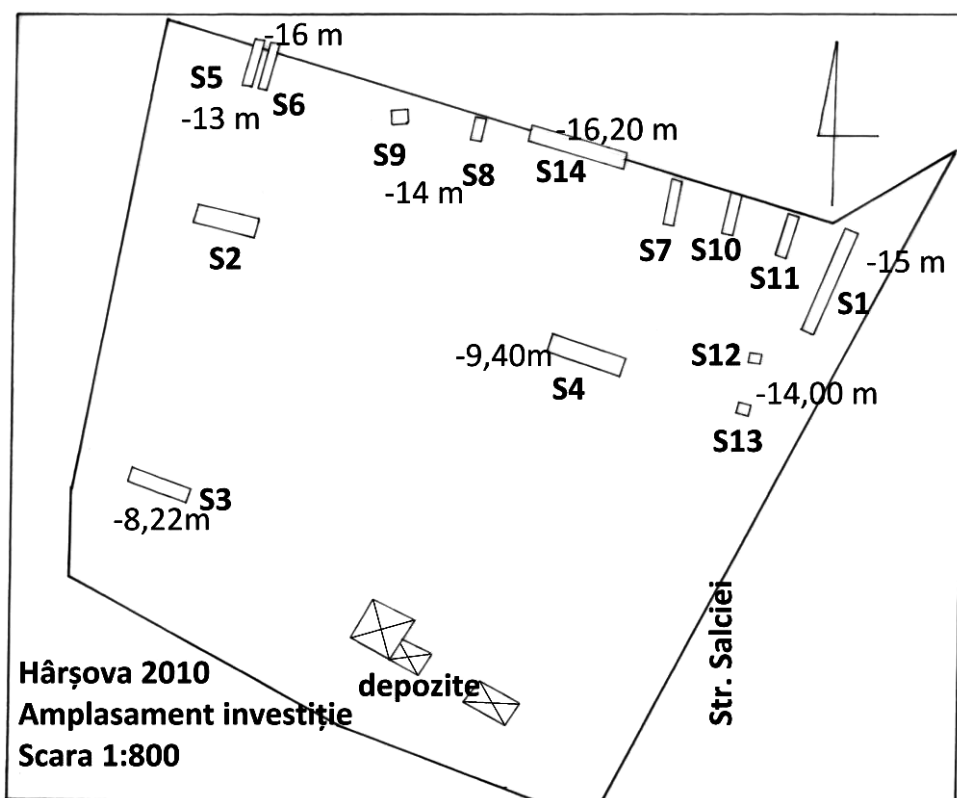
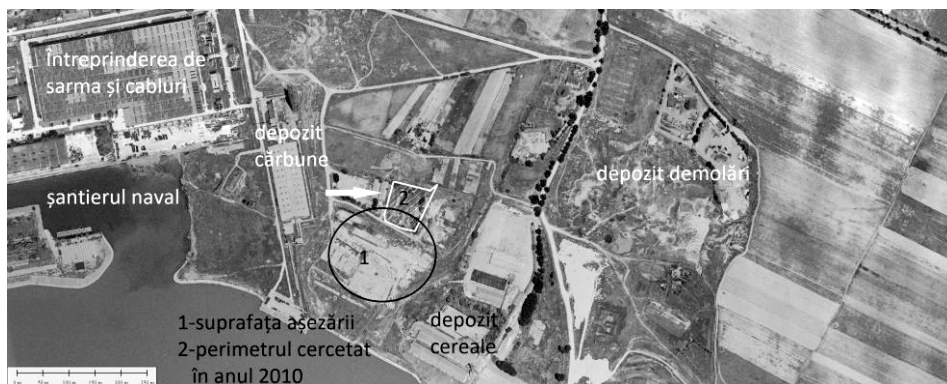
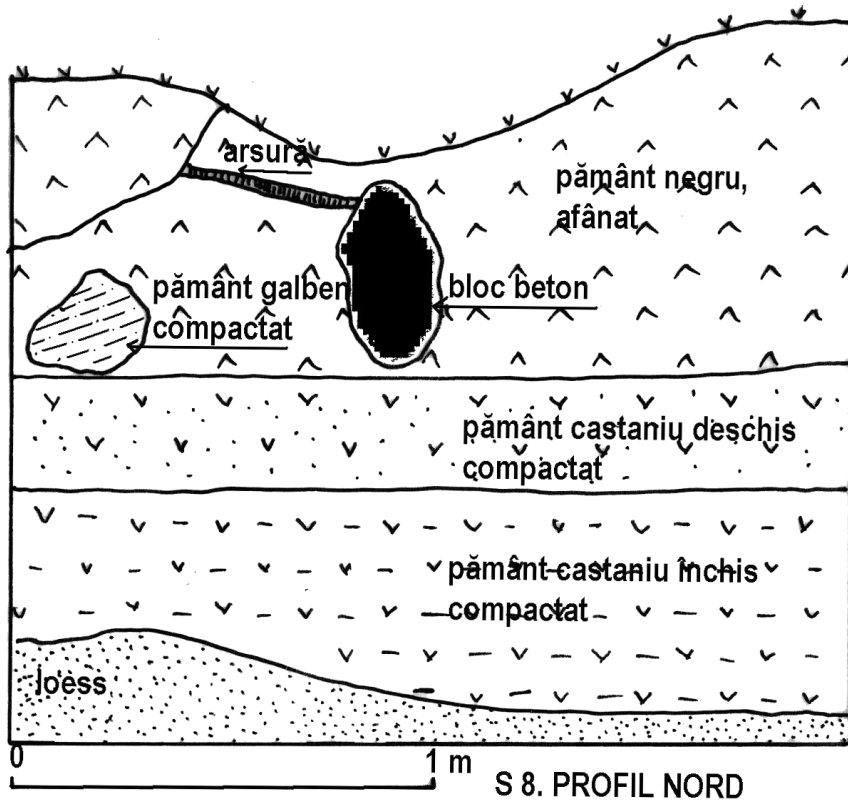
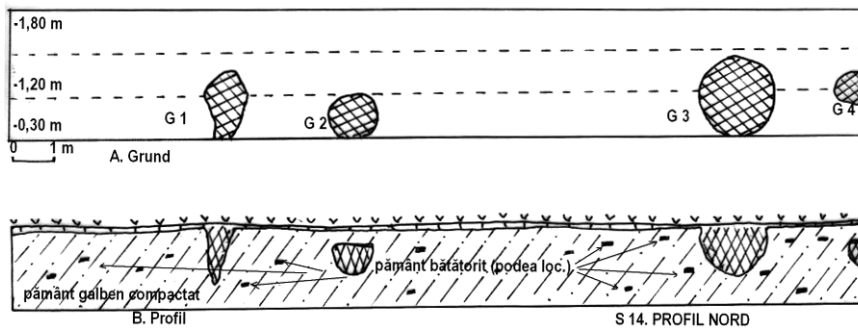

Fig. 4 - Amplasamentul suprafeței cercetate în anul 2010 și a secțiunilor trasate cu acest prilej.

a

b

Fig. 5 - a) Secțiunea 8, profilul de nord; b) Secțiunea 14, A - grund și B - profilul de nord.